

Õiguskantsler

Juhataja Rita Kerdmann
Sihtasutus Viljandi Haigla
hoolekande- ja rehabilitatsioonikeskus
rita.kerdmann@viljandihaiгла.ee

Teie nr

Meie 15.05.2026 nr 7-9/252511/2604136

Kontrollkäik sihtasutuse Viljandi Haigla hooldekodusse

Austatud Rita Kerdmann

Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid 25. novembril 2025 sihtasutuse Viljandi Haigla hooldekodu (edaspidi: hooldekodu) tegevust ja hoolealuste elamistingimusi. Kontrollkäigust ette ei teatatud.

Õiguskantsleri nõunikega oli kontrollkäigul kaasas peremeditSiini eriarst (edaspidi: tervishoiuekspert). Nõunikud ja tervishoiuekspert tegid ringkäigu hooldekodu ruumides, tutvusid valikuliselt dokumentidega ning vestlesid juhtide, töötajate ja hoolealustega.

Hooldekodu kuulub sihtasutus Viljandi Haigla struktuuris hoolekande- ja rehabilitatsioonikeskuse koosseisu ning pakub ööpäevaringset üldhooldusteenust. [Tegevusloa](#) kohaselt võib hooldekodus üldhooldusteenust saada kuni 56 inimest. Kontrollkäigu ajal olid kõik kohad täidetud.

Hooldekodu asub kahekorruselises ringikujulises hoones, mis on projekteeritud dementsussündroomiga inimeste vajadusi arvestades. Hoones on lift. Magamistoad on ühe- kuni kolmekohalised. Mehed ja naised olid paigutatud eraldi tubadesse, abielupaarid said soovi korral ühes toas olla.

[Registrisse](#) kantud andmete kohaselt on hooldekodus tööl kokku 20 hooldustöötajat ja abihoidustöötajat (edaspidi koos: hooldaja). Mõlemal korrusel on päevasel ajal tööl kolm ja öösel üks hooldaja. Hea on see, et oluliseks peetakse töötajate koolitamist ja omavahelist infovahetust. Tähtis info tuuakse välja igal hommikul valvevahetuse üleandmisel ning igakuistel koosolekutel, mida ka protokollitakse.

Hooldekodu kontrollib, ega tööle asuval hooldajal ei ole kehtivat [karistust](#) tahtlikult toimepandud kuriteo eest. Hooldekodu selgituste kohaselt kontrollitakse hooldajate tausta tööle asumisel ja edaspidi kord aastas.

Väärrib kiitust, et on leitud võimalusi pakkuda inimestele mitmekesiseid aktiveerivaid tegevusi. Rõõmustab, et hooldekodus töötab kaks tegevusjuhendajat.

Hea on ka see, et tähelepanu pööratakse hooldusplaanide koostamise ja uuendamise protsessi arendamisele. Hooldusplaanide koostamisse ja uuendamisse kaasatakse hooldekodu töötajad ja lähedased. Inimese hooldusplaani koostamiseks kogutakse infot juba enne tema hooldekodusse

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

saabumist. Siiski tuleks hoolsamalt jälgida, et ajakohased hooldusplaanid oleks hooldajatele alati kättesaadavad.

Hoolealuseid ei tohi majja lukustada ega sel viisil nende liikumisvabadust piirata. Inimeste ohutuse peab tagama õiguspärasel moel. Hooldekodu elanike isiklike esemeid ei tohi võtta hoiule inimese tahte vastaselt.

Hoolealuseid tuleb üle keha pesta vähemalt kord nädalas. Kõik pesemisruumid peavad olema soojad. Kindlasti ei tohi teha hügieenitoiminguid videokaamera vaateväljas, sel ajal tuleks inimene vahetult eemaldada. Videovalve kasutamise tingimused tuleks üle vaadata.

Magamistoad võiks muuta hubasemaks ja nende sisustamisel arvestada võimaluste piires inimeste soove ja vajadusi. Inimese enda rõivaid on soovitatav hoida tema magamistoas riidekapis, kust need vajaduse korral hõlpsalt kätte saab. Hooldekodu poolt inimesele pakutud rõivad peaksid jääma ainult selle inimese kasutusse.

Suuremat tähelepanu tuleks pöörata eritoidu valmistamisele, et see oleks maitsev. Süsteemselt peab jälgima inimeste veetarbimist.

Ravimite käitlemise, säilitamise ja manustamise kord tuleks üle vaadata ja seda täiendada. Palun teavitage töötajaid, milliseid ravimeid võib purustada ja milliseid mitte. Dokumenteerida tuleb kõigi ravimite kasutamist ja säilitamist ning neid tegevusi regulaarselt kontrollida.

Liikumisvabaduse tagamine

Nii töötajad kui ka hoolealused rääkisid, et magamistubade uksi ei lukustata. Hooldekodu välisust hoitakse aga pidevalt lukus. Välisukse saab avada kiipkaardiga, seda läheb vaja nii majast väljumisel kui ka majja sisenemisel. Selgitati, et ust hoitakse lukus elanike turvalisuse huvides. Kuigi teise korruse trepikoja uks oli lukus ja teise korruse trepile oli ohutuse tagamiseks paigaldatud värav, sai majas sees ühelt korruselt teisele liikuda ka liftiga.

Liikumisvabaduse piiramise kohta on õiguskantsler korduvalt öelnud, et seda tohib teha ainult kindlatel tingimustel.¹ Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) [§ 20 lõike 2 punkt 5](#) lubab psüühikahäirega inimese liikumisvabadust piirata vaid siis, kui ta on endale või teistele ohtlik. Vabaduse piiramiseks peab olema seaduslik alus ([PS § 20 lg 2](#)). Need alused on kindlaks määratud sotsiaalhoolekande seaduse ([SHS](#)) [§-des 105–107](#) ning psühhiaatrilise abi seaduse ([PsAS](#)) [§-des 11 ja 14](#) nimetatud juhtude ja tingimustega.

Ükski seadus ei luba piirata üldhooldekodus elava inimese liikumisvabadust ega rikkuda isikupuutumast. Tervishoiu- ja sotsiaalteenuste osutamisel lähtutakse vabatahtlikkuse põhimõttest.² Seepärast ei ole lubatud üldhooldusteenust saavaid inimesi hooldekodu majja lukustada. Soovitame välisukse lukustada nii, et ust oleks võimalik seestpoolt hõlpsalt avada (paigaldada näiteks nn libliklukk), kuid samas oleks piiratud majja sissepääs.

Hooldekodus elamise ajal võib inimese vaimse tervise seisund halveneda ja tekkida vajadus teda valvata, et tagada inimese ohutus. Hooldekodul tuleb korraldada kõigile hoolealustele turvaline

¹ Vt nt õiguskantsleri 11.03.2025 kontrollkäik [OP Eakatekodu OÜ Loksa kodusse](#), lk 2; 12.11.2024 kontrollkäik [Kehtna eakatekodusse](#), lk 2; 11.05.2023 kontrollkäik [Marta Kodusse](#), lk 2.

² Kolk, T. [Põhiseaduse § 20 kommentaarid](#), p 51. – Ü. Madise jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne, 2020.

elukeskkond õiguspärasel ja sobival viisil. Kui inimesel on mälu- või muud häired või ta on segadusseisundis, tuleb talle rohkem tähelepanu pöörata ja pakkuda tegevusi, mis aitavad tema seisundist tulenevat käitumist suunata.

Õiguskantsler palub hooldekodu töötajatega läbi arutada olukorrad, mis võivad ette tulla keerulise käitumisega inimeste eest hoolitsemisel. Abi võib olla näiteks töötajate koolitamisest või tööülesannete ümberjaotamisest, samuti hoolealustele lisategevuse pakkumisest.

Hügieeni tagamine ja -tingimused

Hooldekodus pestakse inimesi ja vahetatakse voodipesu regulaarselt, kuid seda peaks tegema sagedamini. Pesemiskorrad pannakse kirja. Hea praktika on, et kirja pannakse ka see, kui pesemiskord jääb vahele: näiteks kui inimene on haige või keeldub pesemisest.

Dokumentidest selgus, et hooldekodu teisel korrusel elavaid inimesi pesti suvekuudel üle keha enamasti 9 päeva tagant. Septembris ja oktoobris oli paljusid inimesi pestud ja nende voodipesu vahetatud 10 päeva tagant, mõnel juhul ka 11 päeva tagant (näiteks tubades 26-28). Novembrikuu pesemiskordade tabel oli täitmata.

Sotsiaalkaitseministri määrusega sätestatud [nõuete](#) kohaselt peab üldhooldusteenuse osutaja hoolealuseid pesemisel juhendama, kui nad seda vajavad. Inimesi pestakse vastavalt vajadusele, kuid vähemalt kord nädalas. Ka Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment – CPT) on rõhutanud, et hooldekodu elanikke tuleks üle keha pesta vähemalt kord nädalas.³

Kontrollkäigul osalenud tervishoiuekspert märkis, et arvestades eakate ja abivajavate hooldatavate üldist tervise seisundit ning nahaprobleemide, infektsioonide ja ebamugavustunde tekkimise ohtu, tuleb inimesi pesta vähemalt kord nädalas. Nii on võimalik tagada vajalik hügieen, vältida nahakahjustusi ja parandada ka inimeste üldist heaolu.

Ka voodipesu tuleks vahetada vähemalt üks kord nädalas, kui see pole määrdunud.⁴ Määrdunud voodipesu tuleb vahetada kohe. CPT on samuti pidanud piisavaks voodipesu vahetamist kord nädalas.⁵

Läbikäidava toa ühes voodis oli voodipesu katkine. Ka selline voodipesu tuleks välja vahetada, et pakkuda hoolealusele inimväärseid elamistingimusi.

Kontrollkäigul jäi mulje, et teise korruse suur pesemisruum (kus saab inimest ka raamil pesta) oli jahe. Seda kinnitasid ka hooldajate ülestähendused hooldekodu päevikusse (päeviku 26.10.2025 ja 17.11.2025 sissekanded). Jahedas pesemisruumis pesemine on inimesele ebameeldiv ja ta võib hakata pesemist vältima. Samuti võib eakas inimene jahedas pesemisruumis kergesti külmetuda ja haigestuda. Seega tuleks eriti jahedamal aastaajal tagada, et inimestel ei oleks pesemise ajal külm.

Vestlustest selgus, et läbikäidavas toas tekib tuuletõmbus. Pidevat tuuletõmbust tuleb vältida, sest inimesed võivad nii kergemini külmetuda ja haigestuda. Lisaks ei võimalda läbikäidav magamistuba elanikele piisavat privaatsust (vt ka järgmist peatükki).

³ CPT 2022. a [Itaalia](#) visiit, p 248.

⁴ „Hoolides ja hoolitsedes“, e-õpik (2023), [peatükk 5.2.3. Voodipesu vahetamine](#).

⁵ CPT 2022. a [Itaalia](#) visiit, p 248.

Hoolealuseid tuleb üle keha pesta vähemalt kord nädalas. Pesemisruumi temperatuuri seades tuleb arvestada, et inimestel ei oleks pesemise ajal külm. Magamistubades tuleb vältida tuuletõmbust.

Privaatsus ja videovalve rakendamine

Meeldiv oli näha, et magamistubades olid olemas vahekardinad. Kontrollitud magamistubade uksi oli võimalik [nõuetekohaselt](#) seestpoolt lukustada (v.a isolatsioonipalat – lähemalt olme peatükis).

Kontrollkäigul hakkas silma, et ühel teise korruse koridori tualettruumi uksele ei olnud lukku. Kuivõrd korrusel oli veel kolm tualettruumi, mida sai seestpoolt lukustada, siis oli inimestel siiski võimalus privaatset tualetti kasutada.

Hooldekodul tuleks läbi mõelda, kuidas kaitsta teisel korrusel läbikäidavas toas elavate inimeste privaatsust. Läbikäidavas magamistoas ei pruugi elanikud olla piisavalt eraldatud ja rahus. Seetõttu on õiguskantsler korduvalt soovitanud, et hooldekodud väldiksid läbikäidavate magamistubade kasutamist.⁶ Privaatsuse kaitsmise vajadust on rõhutatud ka väljaspool kodu osutatava [üldhooldustegevuse kvaliteedijuhises](#).⁷

Videovalvet kasutatakse nii magamistubades kui ka üldruumides. SA Viljandi Haigla on kehtestanud videovalve kasutamise kohta sisemise korra. Sisekorra kohaselt kasutatakse hoolekandeosakonnas videokaameraid ohuhinnangu alusel, mis kujuneb hooldatavate tervislikku seisundit ja tegevusvõimet arvestades.⁸ Kuna kontrollkäigu ajal töötasid valvekaamerad kõigis magamistubades, siis tekkis kahtlus, et videovalvet rakendades ei lähtuta iga inimese seisundi ja individuaalse hooldusvajaduse hinnangust.

Hooldekodu kasutab kliendi nõusoleku vormi, millega inimene annab nõusoleku oma magamistoas videovalve rakendamiseks.⁹ Hooldekodu kinnitusel on võimalik nõusolekust ka keelduda ja hiljem seda tagasi võtta.

Videovalve vajadust tuleb inimesele põhjendada ja nõusolek valve kasutamiseks peab olema antud vabatahtlikult. Inimese nõusolek ei ole vabatahtlik, kui ta ei ole valikutes sisuliselt vaba ning kui ta ei saa nõusoleku andmisest keelduda või seda tagasi võtta, ilma et see võib mõjutada tema hooldamist.¹⁰

Õepostis videovalve pilti vaadates tekkis õiguskantsleri nõunikel kahtlus, et hooldustoimingute ajal vahekardinaid siiski alati ei kasutata. Sotsiaalministri [määruse § 12 lõikega 7](#) sätestatud nõuete kohaselt tuleb hooldustoiminguid tehes kaitsta inimese privaatsust ka juhul, kui ta ise selleks soovi ei avalda või ei ole võimeline avaldama. Ka CPT on rõhutanud, et hooldustoimingute ajal peab olema inimese privaatsus kaitstud.¹¹ Õiguskantsler palub hooldekodul jälgida, et see kujuneks kõigil hooldajatel heaks harjumuseks.

⁶ Vt näiteks õiguskantsleri 13.04.2022 kontrollkäik [Kohtla-Järve Vanurite Hooldekodusse](#), lk 2; õiguskantsleri 11.11.2021 kontrollkäik [SA-sse Hooldekodu Saaremaa Vals](#), lk 2; õiguskantsleri 17.08.2021 kontrollkäik [AS Lõuna-Eesti Hooldekeskuse Kanepi Kodusse](#), lk 3.

⁷ Vt kvaliteedijuhiste lk 5, 8 ja 11.

⁸ SA Viljandi Haigla. „Videovalvesüsteemi kasutamise kord“, lisa 1 „Erandid alljärgnevates struktuuriüksustes“, Hoolekandekeskuse hooldusosakond p 4.1.

⁹ Samas p 4.3.

¹⁰ Vaata [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta](#) (isikuandmete kaitse üldmäärus), põhjenduspunktid 42 ja 43.

¹¹ CPT 2022. aasta [Rumeenia](#) visiit, p 141.

Õiguskantsler palub hoolitseda selle eest, et magamistubades ja hügieeniruumides oleks alati tagatud inimeste privaatsus. Eriti oluline on seda järgida hooldustoimingute tegemisel. Palun hoolekodul üle vaadata videovalve kasutamise tingimused.

Hooldusplaaniid

Meeldiv oli kuulda, et hooldekodus valmistatakse hoolega iga elaniku tulekuks ja küsitakse tema lähedastelt teavet näiteks inimese varasema töö, harjumuste ja huvide kohta. Saadud andmeid kasutatakse tema hooldusplaani koostamisel. Sotsiaaltöötaja sõnul koostatakse hooldusplaani enamasti 30 päeva jooksul pärast inimese saabumisest hooldekodusse, seda nõuab ka [seadus](#).

Hooldusplaanide koostamist ja uuendamist korraldab sotsiaaltöötaja. Hea on see, et nii hooldusplaani koostamise kui ka uuendamise protsessi kaasatakse mitu osapoolt: hooldatav, hooldaja, sotsiaaltöötaja, tegevusjuhendaja ning meditsiiniõde, kes kontrollib tervishoiuteenuste osutamise vajadust. Igal hooldajal on kuni neli hoolealust, kelle käekäiku ta põhjalikumalt jälgib. Hooldaja koostab iga kuu nende inimeste seisundi kohta ülevaate, mille kannab haigla infosüsteemi, ning osaleb ka nende inimeste hooldusplaanide uuendamisel. Inimese seisundi kohta kogutud infot kasutatakse hooldusplaanide regulaarsel uuendamisel.

Hooldusplaanid olid hooldajatele kättesaadavad õepostis. Sotsiaaltöötaja sõnul prinditakse uus hooldusplaani välja siis, kui inimese seisund on muutunud ja selle tõttu on vaja hooldusplaani muuta. Teise korruse õepostis kontrollitud mitmes hooldusplaanis ei olnud infot, kas need olid [nõutud](#) ajavahemikus üle vaadatud (nt T. L., S. R.). Sotsiaaltöötaja sõnul ootasid mitmed hooldusplaanid uuesti väljatrükkimist – meditsiiniõde ei olnud jõudnud neid veel üle vaadata. Oluline on, et ajakohased hooldusplaanid oleksid hooldajatele pidevalt kättesaadavad.

Hoolealuse R. T. hooldusplaani kontrollimisel hakkas silma, et ei olnud hinnatud seda, kui palju ja sageli vajab inimene tervishoiuteenuseid. Seaduse kohaselt tuleb hooldusplaani koostamisel hinnata hooldusvajaduse kõrval ka tervishoiuteenuse vajadust (sotsiaalhoolekande seaduse [§ 21 lg 3](#)). Hooldekodu täidetud järeelhindamise vormil oli näha, et meditsiiniõde osales siiski hooldusplaani regulaarsel ülevaatamisel. Õiguskantsler palub tagada, et hooldusplaani koostamisel oleks alati hinnatud ka tervishoiuteenuse osutamise vajadust.

Palun hoolitsege, et hooldusplaanid koostataks alati tähtaegselt, et hinnataks tervishoiuteenuse osutamise vajadust ja et ajakohased hooldusplaanid oleks hooldajatele alati kättesaadavad. Samuti peaks hooldusplaanis alati olema info selle kohta, millal on hooldekodu plaani üle vaadanud ja täiendanud.

Olme

Hea on see, et hooldekodu üldruumid ja koridorid on tehtud hubasemaks: seal on toataimi, tugitoole ja mõned dekoratsioonid. Seevastu magamistoad jätsid askeetliku mulje, sarnanedes haiglapalatitega. Magamistubades oli vähe sisustust ja hubasust loovaid esemeid. Vestlustest selgus, et inimestel ei lubata hooldekodusse mööblit viia ega ka kuigipalju isiklike esemeid kaasa võtta, seega ei saa inimesed magamistuba oma soovide järgi sisustada. Kuna inimesed elavad hooldekodus pikka aega, tuleks neile anda võimalus luua seal nende vajadusi arvestav ja kodune keskkond.

CPT on rõhutanud, et inimesi tuleb julgustada ja toetada oma eluruumi kujundamisel ja kaunistamisel. Hubane elukeskkond mõjub rahustavalt ja teraapiliselt.¹² Kuivõrd hooldekodu on kujundatud dementsusega inimeste erivajadusi silmas pidades, siis tuleks seal eriti pöörata tähelepanu koduse elukeskkonna kujundamisele, mis aitab tagada inimestele vajaliku turvatunde.¹³

Kontrollitud magamistoad olid puhtad. Suitsetamisruum jättis määrdunud mulje. Ka juhul, kui seda ruumi kuigi sageli ei kasutata, vajaks see puhastamist.

Paljud toad olid kolmekohalised. [Sotsiaalministri määruses](#) on kehtestatud, et üldhooldusteenust pakkuvates asutustes peab magamistuba olema üldjuhul ühe- või kahekohaline. Magamistoas võib elada kolm või neli inimest ainult siis, kui need inimesed on suure hooldusvajadusega. Hea on see, et hooldekodus arvestatakse magamistubadesse paigutamisel inimeste soove. Siiski tuleks jälgida, et väiksema hooldusvajadusega inimeste magamistubadesse ei paigutataks enam kui kaht inimest.

Üks magamistuba oli tehtud ka isolatsioonipalatisse, mis asus koridoris. Sellel toal ei ole otse õue avanevat akent ja looduslikku valgust pääseb seetõttu tuppa vähem. Samuti on võimalik koridoriaknast tuppa sisse vaadata – aknal ei olnud kardinat ega rulood. Erinevalt teistest tubadest ei olnud selles toas ka eraldatuse tekitamist võimaldavat vahekardinat või sirmi. Lisaks ei olnud selle toa ust võimalik seestpoolt lukustada.

Sotsiaalministri kehtestatud [nõuete](#) kohaselt peab olema võimalik magamistoa ust seestpoolt lukustada, nii et töötaja pääseb vajaduse korral tuppa. Kuna isolatsioonipalat ei ole mõeldud inimeste püsivaks majutamiseks, siis tuleks hooldekodul leida selle elanike majutamiseks sobivam ruum.

Toas nr 5 puudus ühel kapisahtlil käepide, mis teeb selle avamise keeruliseks. Katkine käepide tuleks esimesel võimalusel asendada korras käepidemega. Toas nr 8 ei olnud ühe voodi juures kohtvalgustit, mis on hooldekodus [nõutud](#) sisustuse osa. Õiguskantsler palub hooldekodul jälgida, et tubades olev mööbel oleks terve ja et seda saaks otstarbekohaselt kasutada, hoolealuste tubades peaksid olema kõik nõutud sisustuselemendid.

Magamistubades kasutati ratastel öökappe, kuid neil ei olnud lukustatavaid sahtleid, mida inimene saaks soovi korral lukku panna. Mõned hoolealused avaldasid vestlustes arvamust, et hooldekodus on elanikke, kes vahel näppavad teiste asju. CPT on soovitanud, et inimestele peaks pakkuma võimalust kasutada isiklikku lukustatavat kappi.¹⁴

Õiguskantsler palub hooldekodul leida võimalusi muuta magamistoad hubasemaks ja arvestada tubade sisustamisel inimeste soove ja vajadusi. Rõivaste ja isiklike asjade hoidmiseks tuleks leida paremad võimalused. Tubades olev mööbel ja esemed peavad olema terved ja kõik vajalikud sisustuselemendid olemas. Võimaluse korral loobuge palun isolatsioonipalati kasutamisest magamistoana.

¹² CPT 2022. aasta [Portugali](#) visiit, p 80; CPT 2020. aasta [Moldova](#) visiit, p 114.

¹³ Dementsuse Kompetentsikeskus, 2025. „[Vabalt ja väärikalt. Praktiline käsiraamat vältimaks füüsilist ja ravimitega sekkumist](#)“, lk 32 (kättesaadav veebis).

¹⁴ CPT 2023. aasta [Albaania](#) visiit, p 208.

Ohutus

Hea on see, et hooldekodus on kasutusel abi kutsumise süsteem. Süsteemi juhtseade asub õepostis. Kontrollkäigu ajal oli võimalik näha, et süsteem töötas, kui juhtseadmesse saabus ühest magamistoast signaal. Samas selgus, et ühel hoolealusel (toas nr 8) ei olnud kutsunginuppu.

Tähtis on, et kõik hoolealused saaks oma abivajadusest hooldajale märku anda. Abi kutsumise võimalus aitab tagada, et inimeste abivajadust märgatakse õigeaegselt.

Valdaval osa magamistubadest ei olnud uksepakke, mis teeb liikumise märksa ohutumaks. Siiski olid läbikäidava magamistoa uksepakud tasandamata. Toas oli näha ratastooli, millega on uksepakku keeruline ületada. Samuti võib eakal inimesel jalg paku taha takerduda.

Kukkimishirmu või liikumistakistuse tõttu võib inimene loobuda magamistoast väljumast. Kui liikumisteed ei ole liikumiskustega inimeste vajadustele kohandatud, vajavad nad liikumiseks ka suuremat abi. Pidev abipalumine võib inimeses tekitada alaväärsustunnet ja suurendab ühtlasi hooldajate koormust. Sellele on õiguskantsler ka varem tähelepanu juhtinud.¹⁵

Abi kutsumise võimalus peaks olema kõigil hooldekodu elanikel käepärast. Kõik liikumisteed peaks olema kohandatud liikumiskustega inimeste vajaduste järgi.

Vaba aja veetmine ja aktiveerivad tegevused

Hea on see, et hooldekodus on tööpäeviti tööl kaks tegevusjuhendajat ja et päevakavas on planeeritud mitmesuguseid tegevusi inimeste aktiivsuse suurendamiseks. Näiteks toimuvad regulaarsed hommikuringid, mängitakse pallimänge ja tehakse mälutreeninguid. Mõne hoolealusega käiakse majast väljas töötubades osalemas. Kontrollkäigu päeval mindi savikotta voolima.

Eraldi aeg on kavandatud individuaalseteks tegevusteks hoolealustega, kes vajavad võimlemist, tuge liikumisel või kasutatakse seda aega lihtsalt inimesega vestlemiseks. Lisaks on igasse kuusse planeeritud mitmeid üritusi, näiteks pannkoogi- või kohvikupäevad, kirikus käimine või ühine väljasõit. Väga meeldiv oli kuulda, et hooldekodu korraldab ka selliseid üritusi, kuhu kutsutakse hoolealuste lähedasi nendega koos aega veetma.

Tegevusjuhendajad täidavad ülesandeid kordamööda: hommikul teeb üks neist tegevustunni ja samal ajal tegeleb teine voodis lamavate hoolealustega. See võimaldab hooldekodul pakkuda inimestele rohkem nende individuaalsele vajadusele vastavat aktiveerivat tegevust. Sellised tegevused on inimestele väga olulised, sest aitavad vähendada stressi ja parandada inimese funktsionaalseid võimeid.¹⁶

Samuti on hea, et inimesi viiakse õue. Vestlustest selgus, et soojemal aastaajal on ka lamajaid õue viidud, kuigi seda ei jõuta teha regulaarselt. Kuna hooldekodu asub ringmajas, saavad dementsusega inimesed turvaliselt maja sisehoovis käia, ilma et hooldekodu töötaja neid saatma peaks. Meeldiv oli kuulda, et toetatakse inimeste iseseisvust, kes on võimelised omal jõul õues liikuma. Palun ka edaspidi hoolitseda selle eest, et inimestel oleks võimalik regulaarselt värskes õhus viibida.

¹⁵ Õiguskantsleri 11.05.2023 kontrollkäik [Marta Kodusse](#), lk 3.

¹⁶ „Hoolides ja hoolitsedes“, e-õpik (2023), peatükk 4.1 „[Aktiveerivate tegevuste eesmärk ja mõju](#)“.

Õiguskantsler tunnustab hooldekodu, et inimeste vaba aja veetmiseks on leitud mitmekesiseid võimalusi, ja palub nende tegevustega jätkata. Oluline on jätkata ka tava, et inimestel võimaldatakse regulaarselt õues käia.

Külastamise ja suhtlemise võimalused

Hoolealustel on võimalik külalisi vastu võtta iga päev, nii tööpäeviti kui ka nädalavahetustel. Tööpäeviti on eelistatud külastusaeg kella 13–18. Pärast kella 18 saabumine tuleb eelnevalt hooldekoduga kokku leppida. Vestlustest selgus, et hooldekodusse saab oma lähedasi külastama tulla ka väljaspool tavapärasest külastusaega.

Hoolealused saavad kasutada oma mobiiltelefone. Tavaliselt hoiavad inimesed telefone enda käes. Hooldekodu on määranud helistamise päevad nendele inimestele, kes vajavad telefoni kasutamisel rohkem tuge. Hooldajad viivad vajadusel ka hooldekodu telefoni hoolealuse kätte, et lähedane saaks temaga rääkida. Dementsuse diagnoosiga inimeste lähedastega lepitakse kokku, kuidas helistamist korraldada.

Kontrollkäigu ajal oli hooldekodu personal ühelt hoolealuselt telefoni ära võtnud ja viinud õeposti hoiule. Kuna inimene ütles, et tema mobiiltelefon on kadunud ja ta otsis seda taga, siis tekkis õiguskantsleri nõunikel kahtlus, et see on hoiule võetud tema tahte vastaselt. Hooldekodu selgitas, et see segadusseisundis inimene helistab sageli erinevatesse kohtadesse, muu hulgas hädaabinumbrile.

Inimesele kuuluva asja tema tahte vastaselt hoiulevõtmisel rikutakse [põhiseaduse § 32](#) alusel kaitstavat omandipõhiõigust ning üldhooldusteenuse osutaja ei tohi seda teha. [SHS](#) ei anna üldhooldusteenuse osutajale õigust võtta inimesele kuuluvat asja hoiule tema tahte vastaselt. SHS-i seletuskirjast selgub, et Riigikogu ei ole teadlikult soovinud sellist õigust teenuseosutajale anda¹⁷. Niisiis ei tohi hooldekodu elaniku nõusolekuta tema telefoni hoiule võtta.¹⁸ Õiguskantsler on ka varem selgitanud, et üldhooldusteenuse osutajal ei ole seaduse kohaselt õigust inimesele kuuluvat eset tema tahte vastaselt hoiule võtta.¹⁹

Rõivad

Hoolealustel on võimalik kanda enda rõivaid. Kontrollkäigul selgitati õiguskantsleri nõunikele, et rõivad märgistatakse omaniku nimega. Suur hulk rõivaid, sealhulgas aluspesu, oli hooldekodu elanike ühiskasutuses. Nendele riideesemetele oli tehtud märged, et tegemist on hooldekodu pakutavate rõivastega. Kui rõivad ei ole inimese nimega tähistatud, siis on keeruline tagada, et need jõuavad pärast pesemist tagasi sama inimese kätte. CPT on rõhutanud, et hoolekandeesutustes tuleks vältida rõivaste ühiskasutust. Iga riideese peaks olema ühe inimese kasutuses.²⁰

Inimeste endi rõivaid ja jalanõusid hoiustatakse laoruumides, kus rõivad on paigutatud nimelistele riiulitele. Sealt on inimestel keeruline neid kätte saada, sest selleks tuleb pöörduda hooldekodu töötaja poole. Isiklike rõivaste olemasolu ja võimalus neid oma soovi järgi valida on osa iseseisvast toimetulekust ja inimväärikuse tagamisest.²¹

¹⁷ Vt sotsiaalhoolekande seaduse [seletuskiri 98 SE](#), lk 13–14.

¹⁸ Vt ka õiguskantsleri 02.11.2017 [kontrollkäik](#) Lõuna-Eesti Hooldekeskus AS-i Kose Kodusse (lk 8).

¹⁹ Vt õiguskantsleri 11.11.2021 [kontrollkäik](#) SA-sse Hooldekodu Saaremaa Valss (lk 4)

²⁰ CPT 2015. aasta [Moldova](#) visiit, p 179.

²¹ CPT, 21.12.2020. [Factsheet. Persons deprived of their liberty in social care establishments](#), p 11.

Magamistubades puudusid riidekapid hoolealuste isiklike rõivaste hoidmiseks. Nii oli osa rõivaid asetatud öökapi avatud riiulile. Ühekohalises toas (tuba nr 30) olid inimese riideesemed pandud ka akna äärde ratastoolile ja aknalauale. Paaris toas olid seinal nagid üleriie hoidmiseks. Sellisel viisil ei ole inimestel mugav oma rõivad hoida.

Õiguskantsleri nõunikele hakkas silma, et mitme inimese rõivad olid toiduga määrdunud. Tuleks jälgida, et hoolealuste määrdunud rõivad vahetataks esimesel võimalusel puhaste vastu. See on samuti osa inimväärsest kohtlemisest.

Õiguskantsler palub hooldekodul kanda hoolt selle eest, et inimese rõivad oleks vaid tema enda kasutuses. Määrdunud rõivad tuleks esimesel võimalusel välja vahetada puhaste vastu. Iga inimese rõivad peaksid olema talle käepärases hoiukohas, kust tal on hõlbus neid kätte saada.

Toit ja jook

Süüa pakutakse kindlatel kellaaegadel: hommikusööki kell 8, lõunasööki kell 12 ja õhtusööki kell 16. Lisaks pakutakse hooldekodus kella 18 ajal kerget einet. Hoolealustel on võimalik süüa nii ühisruumis kui ka oma magamistoas. Hooldajad abistavad neid inimesi, kes ise söömisega toime ei tule. Toit valmistatakse SA Viljandi Haigla köögis ja tuuakse hooldekodusse termokarpides portsjoniteks jaotatuna. Hoolealused olid pakutava toiduga üldiselt rahul. Enda toitu on inimestel võimalik hoida ka ühisruumis külmkapis.

Paljud hooldekodu elanikud vajavad eritoitu. Eritoidu määramise vajaduse üle otsustab hooldekodu meditsiiniõde. Mitu inimest, kes saavad eritoitu, pidasid seda maitsetuks, mistõttu jäi mulje, et eritoidule tuleks rohkem tähelepanu pöörata.

Kontrollitud tubades olid veetopsid laudadel inimestele kättesaadavad. Hoolealuste vedelikutarbimist süsteemselt siiski ei jälgita. Hooldekodu 4. veebruari 2025 koosoleku protokollis oli välja toodud juhtum, kus üks hoolealune vajab vedelikupuuduse tõttu haiglaravi. Seetõttu soovitas kontrollkäigul osalenud tervishoiuekspert, et hooldajad ja õed jälgiks hoolealuste vedelikutarbimist regulaarselt ja dokumenteeriks seda. Eeskätt on see vajalik juhul, kui inimesel esineb mäluhäireid või kui ta ei ole võimeline iseseisvalt jooma.

Palun hoolitseda selle eest, et pakutav eritoit oleks maitsev ja et pidevalt jälgitaks inimeste veetarbimist.

Meditsiiniabi ja ravimid

Hooldekodus töötab korraga kaks meditsiiniõde – kummalgi korral üks. Kord nädalas käib hooldekodus ka arst-konsultant. Õed korraldavad igapäevast terviseabi, hangivad ja käitlevad ravimeid, suhtlevad perearstidega ja tegelevad kõige muuga, mis puutub hooldatavate tervisesse.

Inimeste tervist puudutav info kantakse SA Viljandi Haigla arvutiprogrammi. Sealt jõuab info hoolealuste tervisemurede kohta ka õe ja teiste hooldekodu töötajateni. Lisaks täidavad hooldajad infopäevikut, kuhu pannakse kirja olulisemad teadaanded ja vahetuse ajal toimunud tähelepanuväärsemad sündmused.

Hoolealuste raviskeemid koostab üldjuhul perearst või eriarst, inimene võtab hooldekodusse kaasa kehtiva raviskeemi. Ravimite kordusretsepti saamist korraldab hooldekodu õde. Tema esitab

raviskeemid ka perearstile või eriarstile, kui on vaja hinnata raviskeemi muutmise vajadust. Õde hangib apteegist ravimid ning vastutab hooldekodus ravimite käitlemise eest.

Ravimid jagab õde hoolealuste ravimipinalitesse tavaliselt esmaspäeviti raviskeemide alusel. Ravimipinalitest jagavad hooldajad ravimid hoolealustele. Ravimite pinalitesse panemise käigus jälgib õde ka ravimite varu, et saaks vajadusel aegsasti uued retseptid tellida. Eraldi arvestust peetakse antipsühhootikumide ja rahustite kasutamise kohta.

Ravimipinalid asuvad ravimite kärus, mida hoitakse hooldajate puhkeruumis. Ravimikarpe hoitakse õe kabinetis lukustatavas kapis. Igal hooldataval on nimeline hoiukarp koos tähistatud ravimikarpidega. Raviskeeme hoitakse inimese kaustas, mis asuvad õe kabinetis, ja raviskeemid on ka ravimipinalitele märgitud.

Meditšiiniõe kabinetis oli üksikuid kehtivusaja ületanud ravimeid. Lisaks oli esimese korruse õepostis avatud Valocordin Diazepami pudel, millele ei olnud märgitud avamise kuupäeva. Ravimipudeli juures oli nimeline paberileht ravimi manustamiskordade ülesmärkimiseks. Käsimüügiravimite kasutamise kohta eraldi arvestuse infot ei olnud. Kontrollkäigul osalenud tervishoiuekspert märkis, et sellist arvestust tuleks siiski pidada, et vältida võimalikku ravimite üle- või väärkasutuse riski.

Ravimikärus, millest hooldajad hooldatavatele ravimeid jagavad, oli ravimite purustamiseks mõeldud uhmer. Õe selgituste põhjal järeldas kontrollkäigul osalenud tervishoiuekspert, et hooldajad ei pruugi piisavalt hästi teada, milliseid ravimeid on lubatud purustada ja milliseid mitte. Juhendmaterjal peaks olema hooldajatele kättesaadav ja üheselt mõistetav.

Kontrollkäigul osalenud tervishoiueksperti hinnangul tuleks hooldekodul üle vaadata ja täiendada ravimite käitlemise, säilitamise ja manustamise kord. Samuti tuleb tagada, et kõik ravimid oleksid nõuetekohaselt märgistatud, nende kehtivusajad kontrollitud ning kasutamine dokumenteeritud, see kehtib ka käsimüügiravimite kohta. Tähelepanu tuleb pöörata ravimite purustamise juhendamisele ja hoolitseda, et hooldajad teaksid, milliseid ravimeid tohib purustada ja milliseid mitte. Peale selle tuleb tagada, et regulaarselt kontrollitaks ravimite säilimisaegu ja peetaks ravimite üle arvestust, et vähendada nende väär- või ülekasutamise ohtu ning tagada hoolealuste ohutus. Säilimisaja ületanud ravimid tuleb nõuetekohaselt hävitada.

Ootan Teie seisukohta võimaluse korral hiljemalt 22.06.2026.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Helen Ojamaa-Muru 6938414
Helen.Ojamaa-Muru@oiguskantsler.ee